

Eerstegraadslerarenopleiding

10
voor
de
leraar

Kennisbasis Duits

versie maart 2018 | ingangsdatum studiejaar 2018-2019

Voorwoord

Vanaf 2016 hebben lerarenopleiders over de volle breedte van de lerarenopleidingen in verschillende fases met veel enthousiasme gewerkt aan de herijking van de 60 kennisbases die sinds 2008 ontwikkeld zijn. Voor u ligt het mooie resultaat van de gezamenlijke inspanningen.

De kennisbases zijn herijkt op zowel de inhoud, het niveau als de breedte van de vakkennis. Daar waar mogelijk is samenhang aangebracht tussen de kennisbases die een inhoudelijke en vakoverstijgende verwantschap hebben. De inhoud van elke kennisbasis is uiteindelijk gevalideerd door het werkveld en externe inhoudelijke deskundigen. Het resultaat is in overeenstemming met landelijke eisen.

De lerarenopleidingen kunnen tevreden terugkijken op een periode waarin zij veel hebben gediscussieerd, geschaafd en bijgesteld. Een periode waarin lerarenopleiders intensief hebben nagedacht over hun vak, de didactiek en het minimale niveau dat een startbekwame leerkracht moet beheersen. Met de inzet van zoveel betrokken mensen wordt dit eindresultaat breed gedragen.

Al deze activiteiten hebben ook nog iets anders opgeleverd. Het bracht collega's van diverse instellingen met elkaar in contact. Ze kregen gelegenheid om met vakgenoten te discussiëren en daarmee hun eigen expertise aan te scherpen. Ook de contacten met het werkveld zijn versterkt. De samenwerking geeft een impuls aan de betrokkenheid van de lerarenopleiders bij de kwaliteitsverbetering en hun professionalisering.

Permanente kwaliteitszorg is essentieel voor de maatschappelijke opdracht. De kennisbases leveren daarvoor de ijkpunten. Het zijn geen statische documenten. De kennisbases blijven met enige regelmaat bijstelling nodig hebben vanwege vakinhoudelijke veranderingen, pedagogisch-didactische eisen, maatschappelijke ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht. Dat houdt het gesprek over de inhoud van de lerarenopleidingen volop in leven en draagt daarmee bij aan de kwaliteitsslag die met het ontwikkelen van de kennisbases wordt beoogd.

De lerarenopleidingen weten elkaar beter te vinden en pakken uitdagingen gezamenlijk op. Hiermee dragen zij bij aan een goede opleiding voor de nieuwe generatie leraren en het onderwijs in Nederland.

Ik dank allen die hieraan hebben bijgedragen.

mr. Thom de Graaf,
voorzitter Vereniging Hogescholen

Inhoud

	Voorwoord	2
1	Inleiding	4
	Algemene toelichting	4
	Verantwoording	4
	Beschrijving kennisdomeinen	4
	Redactie en validering	4
2	Algemene toelichting	5
	Versterken kenniscomponent	5
	Ontwikkeling kennisbases	5
	Herijking kennisbases	6
	Herijkingsproces	6
3	Verantwoording	8
	Inhoudelijke verantwoording	8
4	Beschrijving kennisdomeinen	9
	Opbouw kennisdomeinen	9
	Domein 1: Taalvaardigheden	10
	Domein 2: Taalkunde	11
	Domein 3: Literatuur en cultuur	12
	Domein 4: Vakdidactiek	13
	Domein 5: Wetenschappelijke grondslagen en ontwikkelingen	16
5	Redactie en validering	18
	Redactieteam	18
	Valideringsgroep	18

1 Inleiding

Voor u ligt de herijkte kennisbasis van de eerstegraadslerarenopleiding Duits. Deze kennisbasis beschrijft wat minimaal van een startbekwame leraar mag worden verwacht, zowel qua inhoud als het bijbehorende niveau, ongeacht de instelling waar de student is opgeleid. Het afnemende scholenveld en externe inhoudelijk deskundigen hebben bijgedragen aan de validering van deze kennisbasis.

Deze herijkte kennisbasis is geldig met ingang van het studiejaar 2018-2019 en is in eerste instantie bedoeld voor de lerarenopleiders zelf, maar ook voor hun studenten of externe belanghebbenden.

De kennisbasis is als volgt opgebouwd:

Algemene toelichting

In het hoofdstuk *Algemene toelichting* is informatie opgenomen over de aanleiding, ontwikkeling, inhoud en herijking van de kennisbases.

Verantwoording

In het hoofdstuk *Verantwoording* geeft het redactieteam van de kennisbasis een toelichting op de totstandkoming van de herijkte kennisbasis en legt het verantwoording af over de gemaakte keuzes.

Beschrijving kennisdomeinen

In het hoofdstuk *Beschrijving kennisdomeinen* zijn de vakinhoudelijke en vakdidactische (sub)domeinen opgenomen evenals het minimale niveau waarop de student de (sub)domeinen moet beheersen.

Redactie en validering

In het hoofdstuk *Redactie en validering* vindt u een overzicht van de redactie- en valideringsleden die betrokken zijn geweest bij de herijking van deze kennisbasis.

2 Algemene toelichting

Versterken kenniscomponent

In de eerste jaren van dit millennium was er brede kritiek op de vakinhoudelijke en vakdidactische kwaliteit van de lerarenopleidingen. Als antwoord hierop presenteerde staatssecretaris Van Bijsterveldt in 2008 de nota *Krachtig meesterschap, kwaliteitsagenda voor het opleiden van leraren 2008-2011*. Een onderdeel van de kwaliteitsagenda betreft de verbetering van de vakinhoudelijke kwaliteit van de lerarenopleidingen. 'Het eindniveau van de opleidingen wordt duidelijk vastgelegd. Hiertoe ontwikkelen de opleidingen in samenwerking met het afnemende veld een gezamenlijke kennisbasis, eindtermen en examens'.

De gezamenlijke lerarenopleidingen hebben met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap afspraken gemaakt om de kenniscomponent binnen de opleidingen te versterken. Het systeem van kennisborging bestaat uit drie landelijke kwaliteitsinstrumenten: kennisbases, kennistoetsen en peer-review. Alle activiteiten zijn ondergebracht in het programma *10voordeleraar*, onder de paraplu van de Vereniging Hogescholen. Ruim duizend lerarenopleiders werken binnen kennisnetwerken gezamenlijk aan de kwaliteitsinstrumenten. Met elkaar bepalen en borgen ze het minimale eindniveau van een afgestudeerde student. Ook andere deskundigen maken onderdeel uit van de processen voor legitimatie en validatie.

Ontwikkeling kennisbases

In de periode 2008-2011 hebben lerarenopleiders over de volle breedte van de hbo-lerarenopleidingen gezamenlijk de kennisbases ontwikkeld. Het afnemende scholenveld en externe inhoudelijk-deskundigen hebben bijgedragen aan de validering van de inhoud. In totaal zijn 62 kennisbases opgesteld. Na validatie van de kennisbases hebben de opleidingen hun onderwijsprogramma aangepast. Het kader van de kennisbases legt voor 80% de brede en gemeenschappelijke basis vast van wat in de opleiding aan bod komt. Daarbuiten is er ruimte voor een eigen profilering van de individuele instelling.

De kennisbases sluiten aan bij het hbo-niveau: NLQF, Dublin-descriptoren en hbo-kwalificaties. Dit betekent dat een afgestudeerde student een brede kennis moet hebben van het vakgebied waarin hij les gaat geven en dat hij boven de stof staat. Ook moet aandacht besteed worden aan de verwante of aanpalende vakken van het vakgebied, waarin later wordt lesgegeven. Voor de leraar in de bovenbouw havo en vwo betekent dit dat hij zijn leerlingen kan adviseren en wegwijzen maken in de mogelijke vervolgoopleidingen die voortbouwen op zijn vak, kan aangeven wat de beroepsgerichte toepassingen (en de ontwikkelingen) van het vak zijn en dat hij zijn leerlingen voorbereidt op het (landelijke) examenprogramma. Daarnaast vormen de kennisbases de uitwerking van de wettelijke bekwaamheidseisen zoals vastgelegd in het beroepsregister leraar. De kennisbases bevatten daarmee de beschrijving van de

vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische kennis én vaardigheden die een student moet beheersen op het moment van afstuderen.

Hoewel niet specifiek aangegeven in de kennisbases, heeft elke leraar een rol in taalgericht of taalontwikkelend vakonderwijs. Leerlingen zijn in vaklessen (vak)taal aan het verwerven, waarbij taalontwikkeling en begripsontwikkeling hand in hand gaan. Het betreft zowel *Dagelijkse Algemene Taalvaardigheid* (DAT) als *Cognitieve Academische Taalvaardigheid* (CAT). Taalgericht lesgeven komt naar voren bij de gebruikte vakdidactische werkvormen en de taalgerichtheid van toetsen en beoordelen.

Herijking kennisbases

Vakinhoudelijke veranderingen, maatschappelijke ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht maken het wenselijk dat iedere kennisbasis met enige regelmaat wordt beoordeeld op de inhoud en waar nodig wordt aangepast. Dit maakt ook deel uit van de afspraken met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In het studiejaar 2015-2016 is gestart met het herijken van de oorspronkelijke kennisbases.

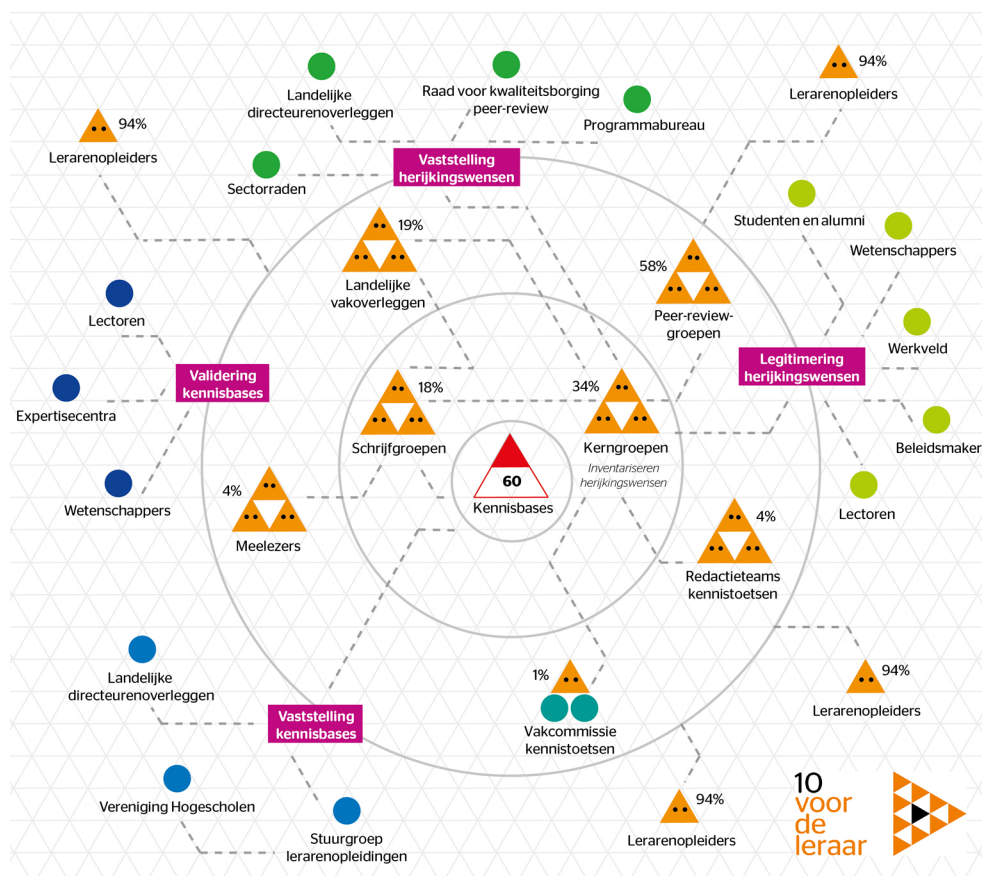
De kennisbases zijn door de lerarenopleidingen herijkt op inhoud en niveau. Ook is gekeken naar de breedte van de vakkennis, zodat de kennisbases het desbetreffende werkterrein (basisonderwijs, tweedegraadsgebied, eerstegraadsgebied) van de toekomstige leraar geheel dekt. Daar waar mogelijk is samenhang aangebracht tussen de kennisbases die inhoudelijk en vakoverstijgende verwantschap kennen. Daarnaast is de nadruk gelegd op de implementatie van een aantal (maatschappelijk) belangrijke vakoverstijgende thema's. De herijkte kennisbases zijn getoetst aan de laatste wetenschappelijke inzichten van het vak, de ontwikkelingen in het werkveld en veranderingen op het gebied van landelijk beleid.

Herijkingsproces

Het herijkingsproces is zodanig vormgegeven dat iedereen die betrokken is bij een vak of opleiding gevraagd of ongevraagd mee kon denken, zodat er een breed draagvlak voor de kennisbasis bestaat. Lerarenopleiders vormden de spil bij het herijkingsproces.

Voor elke kennisbasis heeft de kerngroep bestaande uit lerarenopleiders van de verschillende instellingen de herijkingswensen geïnventariseerd en ter legitimatie voorgelegd aan relevante betrokkenen, waaronder alumni, lectoren, wetenschappers en/of beleidsmakers. Het definitieve herijkingsvoorstel is vastgesteld door een vaststellingscommissie, waarin onder andere het landelijk overleg vakmasters (LOVM) deel van uitmaakte. Hun specifieke taak was erop toe te zien dat de vastgestelde procedure juist is gevolgd. Zo hebben ze bijvoorbeeld bekeken of alle belanghebbenden afdoende zijn gehoord en of de gemaakte keuzes voldoende zijn toegelicht.

Na vaststelling van het herijkingsvoorstel is de schrijfgroep aan de slag gegaan met het herschrijven van de kennisbasis. Onder leiding van het LOVM is het opgeleverde concept gevalideerd door vertegenwoordigers van het werkveld, van de wetenschap en van eventuele vakverenigingen. Na verwerking van de opmerkingen zijn de herijkte kennisbases met een positief advies van het LOVM door de Stuurgroep Lerarenopleidingen van de Vereniging Hogescholen bestuurlijk vastgesteld.

Figuur 1. Betrokkenen bij het herijkingsproces kennisbases lerarenopleidingen.

3 Verantwoording

Inhoudelijke verantwoording

De kennisbasis van de masteropleiding Duits sluit aan op die van de bacheloropleiding Duits. Ook in die zin dat sommige onderdelen die afgesloten zijn in de bacheloropleiding niet per se in de masterkennisbasis genoemd worden. Natuurlijk kan een onderwerp uit de tweedegraadslerarenopleiding ook in de eerstegraadslerarenopleiding nog wel aan de orde komen, maar waarschijnlijk slechts in bescheiden mate. Instellingen kunnen er uiteraard ook voor kiezen dit onderdeel heel uitgebreid te behandelen in verband met een eventuele profilering.

Andere onderdelen van het schoolvak Duits zijn bewust opgenomen in de kennisbasis voor zowel de tweedegraadslerarenopleiding als in de eerstegraadslerarenopleiding. Er is dan echter een aanzienlijk verschil in beoogd niveau. Zo worden bijvoorbeeld te bestuderen teksten op een hoger abstractieniveau geanalyseerd en vanuit verschillende invalshoeken benaderd. Ook komen de eventuele voor- en nadelen van uiteenlopende analysemodellen en invalshoeken aan bod. De secundaire literatuur is bovendien van een andere aard en een ander niveau (vaak wetenschappelijker) dan in de bacheloropleiding het geval is.

Bij elk vakdomein zijn deze indicatoren opgenomen. Voor de hele masterkennisbasis geldt dat de explicitering van het masterniveau van de verschillende onderdelen vooral gevonden moet worden in de indicatoren. Dit blijkt bijvoorbeeld heel duidelijk bij de indicatoren die aangeven dat studenten zelfstandig (een selectie van) wetenschappelijke artikelen kunnen lezen of dat studenten ervaring opgedaan hebben met onderzoeksmatig denken binnen een bepaald domein.

4 Beschrijving kennisdomeinen

Opbouw kennisdomeinen

Domein 1: Taalvaardigheden
Subdomein 1.1: Luistervaardigheid
Subdomein 1.2: Leesvaardigheid
Subdomein 1.3: Spreek- en gespreksvaardigheid
Subdomein 1.4: Schrijfvaardigheid
Subdomein 1.5: Gebruik van doeltaal in het onderwijs (bovenbouw) en gebruik van vaktaal met betrekking tot taal- en literatuurwetenschap
Subdomein 1.6: Interculturele communicatie
Domein 2: Taalkunde
Subdomein 2.1: Algemene en toegepaste taalkunde
Subdomein 2.2: Taalverandering en taalvariatie
Domein 3: Literatuur en cultuur
Subdomein 3.1: Stromingen en periodes
Subdomein 3.2: Genres
Subdomein 3.3: Analyse en interpretatie van literaire teksten
Subdomein 3.4: Film en literatuurverfilming
Subdomein 3.5: Cultuur(geschiedenis) en Landeskunde
Subdomein 3.6: Interculturaliteit
Domein 4: Vakdidactiek
Subdomein 4.1: Kennis van belangrijke theorieën op het gebied van de didactiek DaF
Subdomein 4.2: Positie van het vak Duits in het veranderende Nederlandse onderwijs en doorlopende leerlijnen met betrekking tot het vakgebied en tot algemene vaardigheden
Subdomein 4.3: Ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van onderwijs
Subdomein 4.4: Toetsing en beoordeling
Subdomein 4.5: Taalbeleid, meertaligheid en internationalisering
Domein 5: Wetenschappelijke grondslagen en ontwikkelingen
Subdomein 5.1: Ontwikkelingen in de wetenschappelijke basisconcepten van het vakgebied
Subdomein 5.2: Grondslagen en ontwikkelingen in de didactische theorie van het schoolvak
Subdomein 5.3: Kennis ten behoeve van het voorbereiden en uitvoeren van onderzoek, inclusief verantwoording van methoden, correcte verslaglegging

Domein 1: Taalvaardigheden

Subdomein 1.1: Luistervaardigheid

De luistervaardigheid wordt op C2-niveau van het ERK getoetst met behulp van externe toetsing (Goethe-C2-Prüfung).

Indicatoren

1. De student kan middels de Goethe-Prüfung aantonen dat hij minimaal het C2-niveau beheerst.

Subdomein 1.2: Leesvaardigheid

De leesvaardigheid wordt op C2-niveau van het ERK getoetst met behulp van externe toetsing (Goethe-C2-Prüfung).

Indicatoren

1. De student kan middels de Goethe-Prüfung aantonen dat hij minimaal het C2-niveau beheerst.

Subdomein 1.3: Spreek- en gespreksvaardigheid

De spreek- en gespreksvaardigheid wordt op C2-niveau van het ERK getoetst met behulp van externe toetsing (Goethe-C2-Prüfung).

Indicatoren

1. De student kan middels de Goethe-Prüfung aantonen dat hij minimaal het C2-niveau beheerst.

Subdomein 1.4: Schrijfvaardigheid

De schrijfvaardigheid wordt op C2-niveau van het ERK getoetst met behulp van externe toetsing (Goethe-C2-Prüfung).

Indicatoren

1. De student kan middels de Goethe-Prüfung aantonen dat hij minimaal het C2-niveau beheerst.

Subdomein 1.5: Gebruik van doeltaal in het onderwijs (bovenbouw) en gebruik van vaktaal met betrekking tot taal- en literatuurwetenschap

Toetsing van het gebruik van de doeltaal en van de vaktaal is onderdeel van de vakmodules en geschiedt in samenhang met de vakinhoud, eveneens op C2-niveau.

Indicatoren

1. De student kan aan leerlingen op alle mogelijke niveaus in het Duits lesgeven en kan leerlingen stimuleren in de doeltaal te spreken.
2. De student kan gebruik maken van vaktaal in samenhang met de vakinhoud.

Subdomein 1.6: Interculturele communicatie

Het gebruik van adequate taalhandelingen op C2-niveau in interculturele situaties.

Indicatoren

1. De student kan adequaat inspelen op taalbeheersingsverschillen en taalachtergronden van zijn leerlingen.

Domein 2: Taalkunde

Subdomein 2.1: Algemene en toegepaste taalkunde

Concepten uit de (toegepaste) taalwetenschap en theorieën van taalverwerving.

Indicatoren

1. De student kent de belangrijkste hedendaagse linguïstische stromingen en kan taaluitingen met behulp van concepten uit de taalwetenschap analyseren.
2. De student kent de belangrijkste aspecten die een rol spelen bij de gestuurde tweedetaalverwerving (DaF: Deutsch als Fremdsprache).

Subdomein 2.2: Taalverandering en taalvariatie

Historische ontwikkeling van de taal. Variatie in taalgebruik op basis van geografische en sociale factoren zoals regio, achtergrond, sekse en leeftijd.

Indicatoren

1. De student kan een samenvatting geven van de belangrijkste ontwikkelingen binnen het Duitse taalgebied vanaf het ontstaan tot heden, die geleid hebben tot het moderne Duits; daaronder begrepen klankwetten, invloeden van andere talen op het Duits en omstandigheden die een rol speelden bij de totstandkoming van de zogenoemde Standardsprache.
2. De student kan varianten van het hedendaagse Duits herkennen en benoemen: Hochsprache Deutsch, Deutsch in Österreich und der Schweiz; sociolecten en jeugdtaal. Maar ook veranderingen van het standaard Duits door globalisering waaronder Migrantendeutsch en anglicismen en verschijnselen die voortvloeien uit emancipatorische bewegingen.

Domein 3: Literatuur en cultuur

Subdomein 3.1: Stromingen en periodes

Literair-historische ordening met de nadruk op de laatste 250 jaar.

Indicatoren

1. De student kan de literaire periodes van de laatste 250 jaar in hun karakteristieken, hun opeenvolging en hun gelijktijdigheid benoemen.
2. De student kan verbanden leggen tussen de literaire ontwikkelingen en de historische ontwikkelingen.
3. De student kan verbanden leggen tussen de literaire ontwikkelingen en ontwikkelingen op andere culturele gebieden, zoals bijvoorbeeld film, muziek en beeldende kunst.

Subdomein 3.2: Genres

Epiek, lyriek, drama met enkele subcategorieën.

Indicatoren

1. De student kan karakteristieke elementen van de verschillende epische literaire subgenres benoemen.
2. De student kan karakteristieke elementen van de lyriek en subgenres benoemen.
3. De student kan karakteristieke elementen van drama en subgenres benoemen.

Subdomein 3.3: Analyse en interpretatie van literaire teksten

Vakbegrippen bij het analyseren van literaire teksten. Literair-theoretische en methodologische concepten.

Indicatoren

1. De student kan vakbegrippen bij de analyse van epische teksten, zoals verhaalstructuur, vertelperspectief, verteltijd/vertelde tijd hanteren.
2. De student kan vakbegrippen bij de analyse van lyriek, zoals metrum/ritme, rijmschema, 'Strophenform' (distichon, terzine enz.) hanteren.
3. De student kan vakbegrippen bij de analyse van drama, zoals komedie, bedrijf benoemen.
4. De student kan de belangrijkste literair-theoretische (waaronder methodologische) concepten herkennen, benoemen en toepassen.

Subdomein 3.4: Film en literatuurverfilming

Kennis van belangrijke en voor de doelgroep relevante films.

Indicatoren

1. De student kan een aantal belangrijke en voor de doelgroep relevante Duitstalige films benoemen en karakteristieke aspecten van literatuurverfilmingen benoemen.
2. De student is in staat Duitstalige films ten behoeve van het cultureel- en intercultureel inzicht in de lespraktijk in te zetten.

Subdomein 3.5: Cultuur(geschiedenis) en Landeskunde

Culturele uitingen (andere dan de literaire); keuze uit bijvoorbeeld muziek, schilderkunst, bouwkunst, film. Duitse kunstuitingen in een intercultureel kader. De rol van Duitsland in de Europese geschiedenis vanaf 1870. De ontwikkeling van het politieke systeem en de maatschappelijke verhoudingen in de Duitstalige landen.

Indicatoren

1. De student kan schilderijen, muziekcomposities of films uit de Duitstalige landen in hun socioculturele context plaatsen.
2. De student kan interculturele verschillen met betrekking tot kunstuitingen benoemen en analyseren.
3. De student kan de rol van Duitsland in de historische context van de Europese geschiedenis benoemen en analyseren.
4. De student kan politieke structuren in de Duitstalige landen onderling vergelijken.

Subdomein 3.6: Interculturaliteit

Intercultureel bewustzijn en interculturele vaardigheid.

Indicatoren

1. De student kan leerlingen bewust maken van de culturele verschillen tussen Nederland en de doeltaallanden en de implicaties daarvan voor het communicatieve handelen.
2. De student kan in het onderwijsconcept aantonen dat leerlingen intercultureel bewust gemaakt worden.

Domein 4: Vakdidactiek

Subdomein 4.1: Kennis van belangrijke theorieën op het gebied van de didactiek DaF

Didactische en leerpsychologische concepten.

Indicatoren

1. De student kent gangbare theorieën en meningen over de didactiek Deutsch als Fremdsprache (DaF) en kan deze waar nodig in de eigen lespraktijk toepassen; kan zijn eigen visie op het leren van taal vormgeven en koppelen aan schoolbeleid.

Subdomein 4.2: Positie van het vak Duits in het veranderende Nederlandse onderwijs en doorlopende leerlijnen met betrekking tot het vakgebied en tot algemene vaardigheden

Het vak Duits in de bovenbouw havo-vwo en de doorlopende leerlijnen tussen onderbouw en bovenbouw. Actieve aandacht voor de verbinding van de 21e-eeuwse vaardigheden met alle aspecten van het vak Duits in brede zin. Het vak Duits in het tertiair onderwijs.

Indicatoren

1. De student kent de eindtermen van respectievelijk de eindniveaus havo-vwo, kan een doorlopende leerlijn tussen onder- en bovenbouw vormgeven, kan leer- activiteiten voor de vier vaardigheden ontwikkelen op de ERK-niveaus B1, B2 en C1 en deze onderbouwen met theoretische concepten, met een analyse van de leerbehoeftes van de leerlingen en het schoolbeleid.
2. De student kent de eindtermen van het domein literatuur en kan een doorlopende leerlijn tussen onder- en bovenbouw vormgeven, beschikt over ruime vaardigheden op het gebied van literatuur- en cultuurdidactiek en kan deze onderbouwen met theoretische concepten, inspelend op de verschillen in leesniveaus van zijn leerlingen. Hij is bekend met de verschillende literatuurwetenschappelijke tradities en de daarmee samenhangende literatuurdidactische concepten.
3. De student kan in zijn/ haar klassen samenwerken en teamwork aanmoedigen, creativiteit en voorstellingsvermogen cultiveren, kritisch denken stimuleren en helpen bij de ontwikkeling van het probleemoplossend vermogen bij leerlingen.
4. De student speelt in op voor mvt-didactiek (mvt: moderne vreemde talen) relevante ontwikkelingen op het gebied van ict en kan ict in de lespraktijk als ondersteunend lesmateriaal inzetten.
5. De student kent de positie van het vak Duits in het tertiair onderwijs en kan op basis van zijn algemene kennis van het veranderende Nederlandse onderwijs, de noodzaak voor doorlopende leerlijnen en de wens tot gebruik van diverse soorten vaktaal zijn leerlingen voorbereiden. Daarnaast is hij in staat in het kader van LOB (loopbaanoriëntatie) de leerlingen inzicht te geven in de relevantie, rol en positie van het Duits in het tertiair onderwijs.

Subdomein 4.3: Ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van onderwijs

Ontwerpen van lessen en lesmateriaal. Strategieën voor het uitvoeren van lessen en evaluatietechnieken.

Indicatoren

1. De student kan geschikte leermiddelen op een didactisch verantwoorde manier in het onderwijs inzetten alsmede ict-strategieën toepassen; kan lesmateriaal voor het trainen van de taalvaardigheden en voor literatuur en Landeskunde ontwikkelen, passend bij (leeftijd en niveau van) zijn leerlingen.
2. De student kan leeractiviteiten evalueren naar aanleiding van de eigen visie op taalleren en de theorie.

Subdomein 4.4: Toetsing en beoordeling

Vaststellen van geschikte manieren van toetsen van verschillende leerdoelen.
Feedback geven op en beoordelen van leerlingprestaties.

Indicatoren

1. De student kan een visie verwoorden op toetsing en beoordeling van talige prestaties in de bovenbouw, onderbouwd met de resultaten van onderzoek en theoretische concepten; kent standaardtoetsen voor B1, B2 en C1 en kan hun bruikbaarheid beoordelen; kan toetsen ontwikkelen voor leerlingen in de bovenbouw, rekening houdend met nationale eindtermen en schoolbeleid.
2. De student kan een visie verwoorden op de toetsing van literaire kennis en competenties onderbouwd met theoretische concepten.
3. De student kan taalactiviteiten van leerlingen stimuleren en adequaat feedback geven; kan profielwerkstukken begeleiden.

Subdomein 4.5: Taalbeleid, meertaligheid en internationalisering

Samenwerking met de andere talen en vakoverstijgend werken. Initiëren en ontwikkelen van beleid voor de organisatie van (vakoverstijgende) internationaliseringstrajecten, waarbij naast de doeltaallanden ook andere landen betrokken kunnen worden. Actieve samenwerking met instellingen en gebruikmaking van faciliteiten ter bevordering van het onderwijs in de moderne vreemde talen. Lesgeven aan anderstalige en meertalige leerlingen.

Indicatoren

1. De student kan de taalproblemen in een school analyseren en het taalbeleid van de school evalueren en verder ontwikkelen.
2. De student kan in samenwerking met andere talen een programma voor vakoverstijgend leren ontwikkelen en onderlinge afstemming stimuleren.
3. De student kent verschillende ondersteunings- en uitwisselingsmogelijkheden op het gebied van internationalisering.
4. De student nodigt instituten zoals het DIA (Duitsland Instituut Amsterdam) uit voor workshops op school, bezoekt het Goethe-Instituut, onderhoudt contact met het Nuffic over internationaliseringsprojecten, invoering van versterkt Frans en Duits, CLIL (Content and Language Integrated Learning) en tweetalig onderwijs.

5. De student kan sociolinguïstische en taalverwervingstheorieën toepassen bij het ontwerpen van gedifferentieerd taalbeleid, rekening houdend met de verschillende taalachtergronden van de leerlingen.

Domein 5: Wetenschappelijke grondslagen en ontwikkelingen

Subdomein 5.1: Ontwikkelingen in de wetenschappelijke basisconcepten van het vakgebied

Belangrijke omwentelingen en ontwikkelingen in het denken over literatuur en taal (voor voorbeelden zie de subdomeinen).

Indicatoren

1. De student kan belangrijke omwentelingen en ontwikkelingen in het mvt-onderwijs benoemen en beschrijven en kan de bijbehorende concepten toepassen.

Subdomein 5.2: Grondslagen en ontwikkelingen in de didactische theorie van het schoolvak

Veranderende visies op taal, communicatie, en (de didactiek van) taalverwerving en geleide taalleerprocessen. Ontwikkelingen in voor het taalonderwijs relevant onderzoek. (Ontwikkelingen in) literaire theorieën en benaderingswijzen die van invloed zijn op het literatuuronderwijs. Achtergrondkennis om de waarde van vakinhoudelijke en vakdidactische ontwikkelingen te beoordelen.

Indicatoren

1. De student kan een eigen visie op taalonderwijs formuleren en die onderbouwen met theoretische inzichten.
2. De student kan voor het taalonderwijs relevante onderzoeksresultaten verwerken in taalonderwijs op een voor de doelgroep passende wijze.
3. De student kan literaire theorieën en benaderingswijzen verwerken in literatuuronderwijs op een voor de doelgroep passende wijze.
4. De student kan nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied bijhouden en kan nieuwe concepten relateren aan een bestaand theoretisch kader.

Subdomein 5.3: Kennis ten behoeve van het voorbereiden en uitvoeren van onderzoek, inclusief verantwoording van methoden, correcte verslaglegging

Onderzoeksmethoden: visies, benaderingswijzen en ethiek van (praktijk)onderzoek met betrekking tot onderwerpen uit het domein vakdidactiek en met betrekking tot vakdidactische en/of vakinhoudelijke onderwerpen. Verslagleggen van resultaten van (praktijkgericht) onderzoek, schrijven van gefundeerde standpunten met betrekking tot onderwerpen uit het domein

vakdidactiek en met betrekking tot vakdidactische en/of vakinhoudelijke onderwerpen.

Indicatoren

1. De student kan voor praktijkonderzoek een onderzoeksvraag formuleren en kan geschikte onderzoeksmethoden kiezen en toepassen alsmede conclusies trekken uit de eigen onderzoeksresultaten, gerelateerd aan de onderzoeksvraag; kan wetenschappelijke bronnen (secundaire literatuur) vinden en bij het analyseren van (literaire) teksten gebruiken.
2. De student kan - zowel in het Nederlands als in het Duits - voor zijn vakgenoten een goed gefundeerde bijdrage leveren in de vorm van een (mondelinge) presentatie en/of (schriftelijk) artikel of betoog.

5 Redactie en validering

Redactieteam

Rike van der Haar	Hogeschool Utrecht
Oliver Greiner	Hogeschool Utrecht
Annalien Prozee	NHL Hogeschool
Anne Marie Degener	Fontys Tilburg
Ton Janssen	Fontys Tilburg

Valideringsgroep

prof. dr. Rick de Graaf	Hoogleraar Universiteit Utrecht, lector Hogeschool Utrecht
Marianne Ravensbergen MEd	Vertegenwoordiger werkveld
drs. René Karman	Voorzitter valideringsgroep, stuurgroep LOVM, Hogeschool Utrecht
drs. Oliver Greiner	Voorzitter LVO, Hogeschool Utrecht
mr. Noor van Gils	Projectleider, <i>10voordeleraar</i>

Colofon

Den Haag, maart 2018

Uitgave

10voordeleraar, Vereniging Hogescholen

www.10voordeleraar.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteurs, redactie en uitgever geen aansprakelijkheid voor de gevolgen daarvan.